

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 STOCKHOLM

Betänkandet (SOU 2010:68) "Ny yttrandefrihetsgrundlag".

Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande.

1. Övergripande synpunkter

I uppdraget till kommittén har legat att överväga om det går att införa en helt teknikoberoende reglering för alla yttranden, samtidigt som "grundbultarna" i det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga systemet - censurförbud, ensamansvar, meddelarskydd - m m upprätthålles.

Kommitténs slutsats är, helt riktigt, att detta inte är möjligt. Det innebär att t ex demonstrationer och omodererade nätkommentarer inte kan omfattas av mediegrundlagarna eftersom de inte går att förena med principerna om ensamansvar och meddelarskydd.

I betänkandet presenteras i stället tre alternativa och i någon mening "teknikneutrala" modeller till den nuvarande tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen med tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

En grundläggande fråga är dock naturligtvis varför man – utöver den allmänna yttrandefriheten i regeringsformen - ska ge ett särskilt starkt - eller privilegierat - skydd för yttrandefriheten i vissa sammanhang genom särskilda mediegrundlagar? Vilka ska ges möjlighet att få ta del av ett sådant system?

Den tekniska utvecklingen har på bara några decennier möjliggjort en masskommunikation som gått från "ett fåtal till många" till "många till många". Var och en sin egen utgivare med andra ord. Och det finns gott om ansvariga utgivare, men det finns också gott om oansvariga utgivare.

Att använda den särskilt starka yttrandefriheten och åtnjuta de fördelar och det starka skydd den för med sig kräver därför att man också är beredd att ta ansvar för vad som yttras. Det är en grundtanke i TF och YGL i dag och det bör det också vara när man diskuterar alternativa modeller.

TU anser därför att svaret på den nyss ställda frågan är att det privilegierade skyddet för yttrandefriheten bör tillkomma den som tydligt manifesterar att han/hon tar ansvar för det som yttras eller publiceras. Formerna för detta ansvarstagande bör dock kunna göras enklare än i dag, så att fler kan ta detta ansvar och låta sig omfattas av systemet. Det skulle stärka dess legitimitet.

Och för den som inte i särskild ordning vill kliva fram och ta ansvar ges det allmänna skyddet för yttrandefriheten. Det räcker förvisso långt, det med.

2. TF, YGL och de tre modellerna

TU anser att de lagtekniska problem och brister som kan finnas med TF och YGL inte ska överdrivas. Att knyta det som yttras till den tekniska form där det framförs har tvärtom flera fördelar. Det ger ett fast och tydligt avgränsat regelverk, vars tillämplighet inte riskerar att påverkas av subjektiva överväganden om ett yttrandes innehåll.

Särskilt YGL har visat sig dynamisk och har kunnat omfatta de flesta tillkommande medieformer utan ändringar. Att ändringar i de två lagarna då och då ändå måste ske är heller inte något konstigt med tanke på att de i detalj reglerar och skyddar utövandet av tryck- och yttrandefriheten i alla led.

De tillämpningssvårigheter som brukar nämnas – t ex om att avgöra om något är tryckt i en tryckpress eller ej - är ännu så länge inte större än att de kan hanteras. Däremot kan det på sikt finnas en risk att den tekniska utvecklingen kan komma att leda till gränsdragningsproblem när det gäller att avgöra från vilken plattform något ska anses publicerat – och därmed vem som ska bära ansvaret för det. Tillämpningsproblemen i interaktiva miljöer – t ex i fråga om kommentarsfunktioner - på massmediesajter är ett väl bekant problem, men den problematiken är densamma också med kommitténs alternativa modeller.

Detta hindrar inte att man med ett öppet sinne måste vara beredd att pröva om det finns andra alternativ. Detta är heller inte första gången som frågan om ett "medieoberoende" massmedieskydd övervägs. TU välkomnar därför att utredningen gjorts.

Enligt TU:s mening är det däremot att beklaga att enbart de tre modellerna presenteras som alternativ och att de inte – redan i detta skede – prövas mot TF och YGL. Det skulle bättre ha möjliggjort en helhetsbedömning av om modellerna alls är möjliga att genomföra utan att tryck- och yttrandefriheten försvagas på ett oacceptabelt sätt.

När TU i det följande kommenterar de tre modellerna är det därför viktigt att understryka att detta inte innebär något ställningstagande i själva huvudfrågan, d v s om hur modellerna står sig i förhållande till den nuvarande tryck- och yttrandefrihetsrättsliga regleringen.

3. Hur kan en ny YGL avgränsas? - gemensamt för de tre modellerna

Kommittén ställer upp två gemensamma avgränsningar för tillämpningsområdet för de tre modellerna.

Det särskilda grundlagsskyddet ska:

1) avse yttranden som är "riktade till allmänheten".

TU delar den uppfattningen. En förutsättning för grundlagsskydd bör vara att vad som yttras ska ha allmänheten som adressat. Det ska inte omfatta vad som yttras i privata eller avgränsade sammanhang dit inte var och en som vill inte har tillträde. Detta överensstämmer för övrigt med avgränsningen i vår nuvarande lagstiftning.

2) framföras i "massmedier", närmare bestämt "tidningar, böcker, film, radio, television, webbplatser samt andra medier som är avsedda att sprida yttranden till allmänheten".

På denna punkt finns skäl att vara mera skeptisk. Uppräkningar riskerar att bli uttömmande och vilka är t ex de som omfattas av samlingsbegreppet "andra medier" som har tagits med för att fånga upp såväl det som i dag är känt som det som inte är det?

I betänkandet anges (s 146) att massmediebegreppet ger "enkelhet och flexibilitet". Men det medför också en minskad förutsebarhet – och därmed rättsosäkerhet i det att den lämnar uttolkningen av begreppet till myndigheter och domstolar.

En tydligare precision bör därför eftersträvas. Samtidigt ska man vara medveten om att denna problematik är en konsekvens av att inte koppla yttranden till en viss teknik.

4. Ansvarsmodellen

Ansvarsmodellen innebär i korthet att grundlagsskydd ges för vad som publiceras under förutsättning att någon träder fram och tar på sig ansvaret för det. Det ska kunna ske genom att man skaffar ett utgivningsbevis eller genom att s k ansvarsuppgifter sätts ut på eller i massmediet.

TU kan känna en viss sympati för denna modell. Den är tillämplig oavsett vilken teknik som används för framställning och spridning av ett yttrande.

Utgivningsbeviset är inte – som i dag - villkorat till att ett visst antal utgåvor kommer att framställas och alternativet med "ansvarsuppgifter" finns för den som kanske bara vid ett enstaka tillfälle ska publicera något eller för den som – med grundlagsskydd men utan administrativa bördor – under en kortare tid t ex vill driva en kampanj i någon fråga på en sajt eller en blogg. Ansvarsmodellen ligger öppen för envar som vill verka under grundlagen och kan på så sätt vidga potentialen för t ex verksamma i sociala medier.

Ansvarsmodellen påminner samtidigt i väldigt hög utsträckning om dagens system. Några av fördelarna har nämnts ovan. En av de största nackdelarna är att grundlagsskyddet – till skillnad från i dag - inte är automatiskt utan alltså förutsätter en aktiv handling för att gälla. Problemet ska inte överdrivas, men innebär ett principiellt steg tillbaka. För etablerade medier som i dag har ett direktverkande grundlagsskydd innebär detta alltså inte någon förenkling utan att grundlagsskyddet för verksamheten villkoras. För en meddelare kan också en osäkerhet uppstå i förhållande till den som inte har utgivningsbevis, men säger att ansvarsuppgifter kommer att utsättas.

5. Verksamhetsmodellen

Verksamhetsmodellen innebär i korthet att det särskilda grundlagsskyddet ges åt professionellt bedrivna massmedier – "massmedieföretag" - eller närmare bestämt "sammanslutningar och enskilda vilkas huvudsakliga verksamhet består i att på yrkesmässiga grunder framställa eller sprida massmedier".

Skyddet är automatiskt, d v s det krävs inte något särskilt utgivningsbevis eller att ansvarsuppgifter sätts ut. I likhet med Ansvarsmodellen kan dock även andra få grundlagsskydd, förutsatt att man i eller på massmediet sätter ut ansvarsuppgifter.

Enligt TU:s mening bör Verksamhetsmodellen avvisas. Det automatiska grundlagsskyddet är visserligen positivt – och har sin motsvarighet i vad som gäller för tryckta skrifter och enligt första stycket i databasregeln i dag.

Begreppet "massmedieföretag" kan dock ge upphov till tolkningssvårigheter, såväl för den som bedriver verksamheten som för en potentiell meddelare, som måste känna sig trygg i att den som mottar ett skyddat meddelande verkligen omfattas av grundlagen.

Men framför allt riskerar Verksamhetsmodellen att bli en privilegielagstiftning för redan etablerade massmedier. Om ambitionen är – och det bör den vara – att vidga yttrandefriheten till fler än i dag är en sådan ordning inte önskvärd.

6. Ändamålsmodellen

I Ändamålsmodellen omfattar det särskilda grundlagsskyddet yttranden som har ett "opinionsbildande, journalistiskt, litterärt eller konstnärligt ändamål". Konstruktionen har sin förebild i EU:s persondataskyddsdirektiv.

TU anser att även Ändamålsmodellen måste avvisas. Modellens "teknikberoende" visar sin svaghet redan i det att meddelarfriheten inte kan upprätthållas generellt utan endast ska gälla i de massmedier där det finns en utgivare registrerad. Därmed blir även Ändamålsmodellen "teknikberoende" i denna del och osäkerheten om vad som gäller är för en potentiell meddelare betydande, då denne först måste kontrollera om det finns en registrerad utgivare.

Ändamålsmodellens stora svaghet är dock att den öppnar upp för godtycke. Det kan naturligtvis finnas vitt skilda uppfattningar om huruvida ett yttrande faller inom – eller utanför – den givna ramen. Vad en person anser vara ett journalistiskt eller konstnärligt ändamål kan en annan person anse inte alls vara det. Ytterst måste någon – i praktiken en domstol - värdera om yttrandet har den skyddsvärda status som krävs. Att sådana bedömningar är svåra att göra strikt objektivt och att de istället riskerar att bli subjektiva är uppenbart. Och även här drabbar osäkerheten också en potentiell meddelare.

TU avstyrker därför Ändamålsmodellen bestämt.

7. Slutord

Av det ovan sagda framgår att TU helt avvisar Verksamhetsmodellen och Ändamålsmodellen. Detta ska inte uppfattas som att TU tillstyrker Ansvarsmodellen, men ska kommittén över huvud taget arbeta vidare med någon av modellerna så är det denna modell.

Om kommittén väljer att gå vidare med någon av modellerna är det oerhört viktigt att det arbetet inte sker isolerat utan att den valda modellen på punkt efter punkt jämförs med den ordning som gäller enligt TF och YGL i dag.

Stockholm den 7 februari 2011

TU

Tomas Brunegård
Ordförande

Anna Serner
Verkställande Direktör